

Kwaliteitscontroles - Governance

COLLEGE VAN TOEZICHT OP DE
BEDRIJFSREVISOREN

COLLEGE DE SUPERVISION DES
REVISEURS D'ENTREPRISES

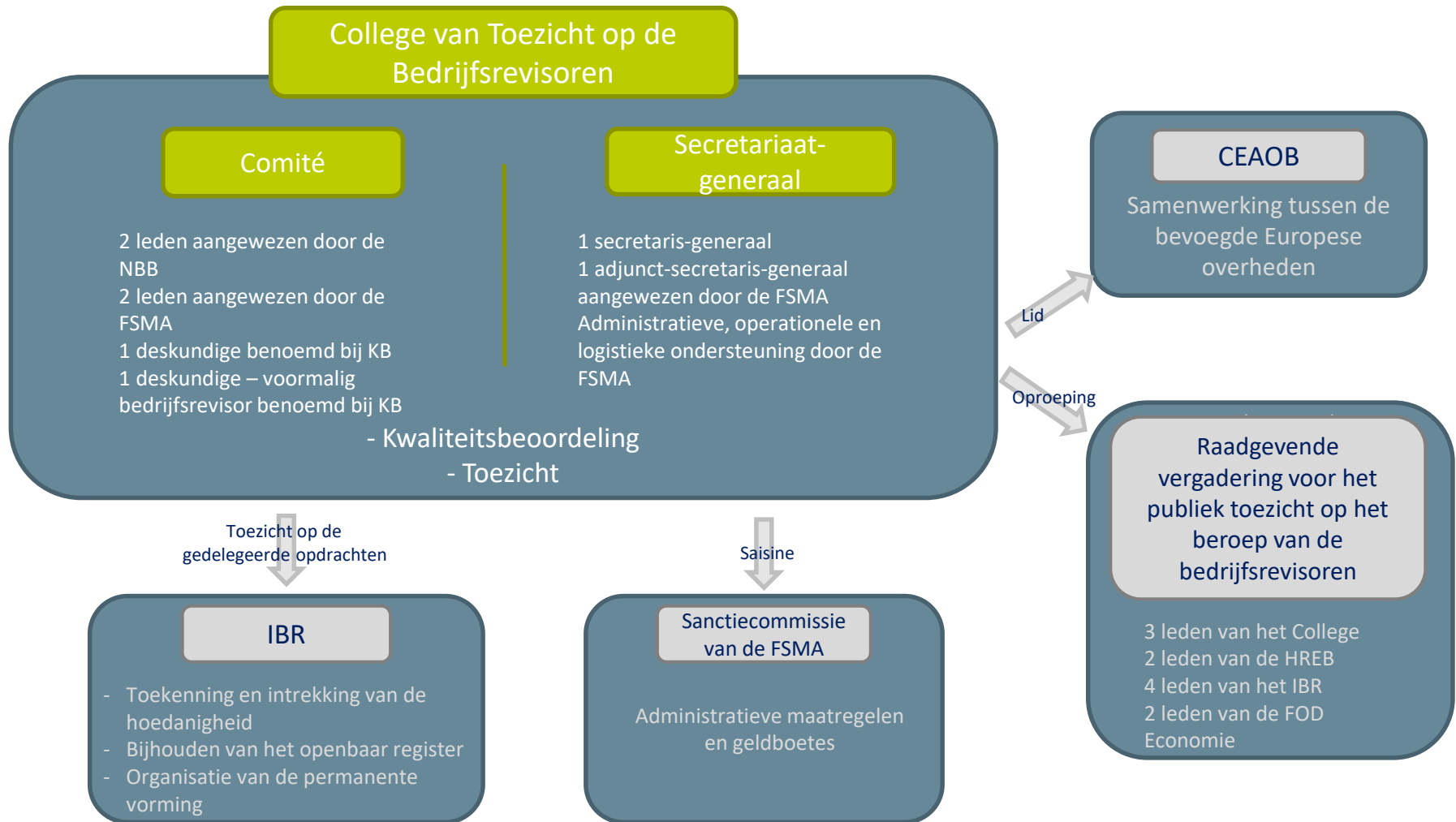
ICCI - Vorming

26 september 2018 - Affligem

Overzicht

1. Organisatie CTR
2. Definitie en scope van kwaliteitscontrole
3. Risicobenadering
4. Netwerkbenedering
5. Flowchart inspectie PIE en non-PIE
6. Algemene principes CTR
7. Maatregelen van het Comité
8. Sanctiecommissie

1. Organisatie CTR – Institutioneel kader

1. Organisatie CTR - Samenstelling

Leden van het Comité

Mevr. Bénédicte Vessié	Voorzitter van het Comité	Deskundige, voormalig bedrijfsrevisor
Mevr. Sadi Podevijn	Lid	Deskundige
Dhr. Gregory Demal	Lid	Lid aangewezen door de FSMA
Mevr. Greet T'Jonck	Lid	Lid aangewezen door de FSMA
Dhr. Jean Hilgers	Lid	Lid aangewezen door de NBB
Dhr. Jo Swyngedouw	Lid	Lid aangewezen door de NBB

Operationele leiding

Dhr. Hein Lannoy	Secretaris-generaal	Lid aangewezen door de FSMA
Dhr. Aimery Clerbaux	Adjunct-secretaris-generaal	Lid aangewezen door de FSMA

1. Organisatie CTR - Beroepsgeheim

Zijn gebonden door het beroepsgeheim:

- de leden van het College
- de leden van de sanctiecommissie
- de personeelsleden van de FSMA
- de inspecteurs en de externe deskundigen

Afwijkingen:

- Verstrekking van vertrouwelijke informatie aan de FSMA door voornoemde personen
- Verstrekking van vertrouwelijke informatie door vertegenwoordigers van de NBB aan hun instelling

Toch mogen de FSMA en de NBB de aldus verzamelde informatie enkel bij de uitvoering van hun andere opdrachten dan die met betrekking tot het toezicht op de bedrijfsrevisoren gebruiken als het College daarmee instemt.

1. Organisatie CTR – Belangrijkste opdrachten

2. Kwaliteitscontrole - Definitie

- Onderzoeksprocedure van de professionele activiteit van een bedrijfsrevisor die tot doel heeft:
 - na te gaan of de gecontroleerde bedrijfsrevisor over een organisatie beschikt die aan de aard en de omvang van zijn activiteiten is aangepast,
 - het publiek en de toezichthouders ervan te overtuigen dat de bedrijfsrevisoren hun activiteiten verrichten overeenkomstig de controlenormen en de toepasselijke deontologische regels
- Het is de taak van het College om bij de uitvoering van de kwaliteitscontroles de te volgen methodologie te definiëren

2. Kwaliteitscontrole - Modaliteiten

Auditoren OOB's*	Auditoren niet-OOB's
Op basis van een risicoanalyse (<i>risk assessment</i>)	
Minstens om de 3 jaar	Minstens om de 6 jaar
Inspecteurs van buiten de beroepssector (Centraal Inspectieteam van de FSMA)	Inspecteurs-bedrijfsrevisoren en/of inspecteurs van buiten de beroepssector
Controleleidraden OOB's	Controleleidraden niet-OOB's
De bevindingen worden meegedeeld aan en besproken met de gecontroleerde bedrijfsrevisor vóór de afronding van het inspectieverslag	
De dossiers voor het Comité (kwalificatie van inbreuken en voorstel van maatregelen) worden door het secretariaat-generaal voorbereid	
Het Comité neemt de conclusies van de kwaliteitscontroles	
De beslissingen van het Comité worden uitgevoerd door het secretariaat-generaal	

* OOB's die meer dan één van de volgende criteria op individuele basis overschrijdt: jaargemiddelde van het personeelsbestand: 250; jaarlijkse omzet, zonder btw: 34.000.000 euro; balanstotaal: 17.000.000 euro.

2. Kwaliteitscontrole - Scope

De kwaliteitsbeoordeling berust op:	Toepasselijke wetgeving
1° een analyse van de door het bedrijfsrevisorenkantoor uitgewerkte maatregelen met betrekking tot het interne kwaliteitscontrolesysteem en van de doeltreffendheid van dat interne kwaliteitscontrolesysteem => administratieve organisatie en interne controle van het bedrijfsrevisorenkantoor	• ISQC1 (<i>International Standard on Quality Control</i>) • Wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren • Wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten • KB over het openbaar register

2. Kwaliteitscontrole - Scope

De kwaliteitsbeoordeling berust op:	Toepasselijke wetgeving
2° een adequate toetsing van een selectie van controledossiers => minstens 1 mandaat van commissaris	• ISA (<i>International Standard on Auditing</i>) • Bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde internationale auditstandaarden (ISA's) • Wet van 7 december 2016 • Wet van 18 september 2017 • Verordening (EU) nr. 537/2014 • Wetboek van Vennootschappen • Specifieke norm inzake medewerking aan het prudentieel toezicht • Normen betreffende de opdracht van de bedrijfsrevisor bij de ondernemingsraad

2. Kwaliteitscontrole - Scope

De kwaliteitsbeoordeling berust op:	Toepasselijke wetgeving
=> minstens één andere revisorale opdracht	• Norm inzake de controle van fusie- en splitsingsverrichtingen van vennootschappen in België • Normen inzake de controle bij het voorstel tot ontbinding van vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid • Normen inzake het verslag op te stellen bij de omzetting van een vennootschap • Normen inzake controle van inbreng in natura en quasi-inbreng • ISRE 2410 (<i>International Standard on Review Engagement</i>)
3° beoordeling van de verplichting inzake permanente vorming	• Norm inzake permanente vorming

3. Risicobenadering

- Cartografie van de sector
 - Lijsten IBR + Database IBR
 - Mogelijkheid om rapportering te vragen van IBR of van bedrijfsrevisoren
- Signalen van derden (pers, klachten, toezichthouders)
- Historiek van het dossier

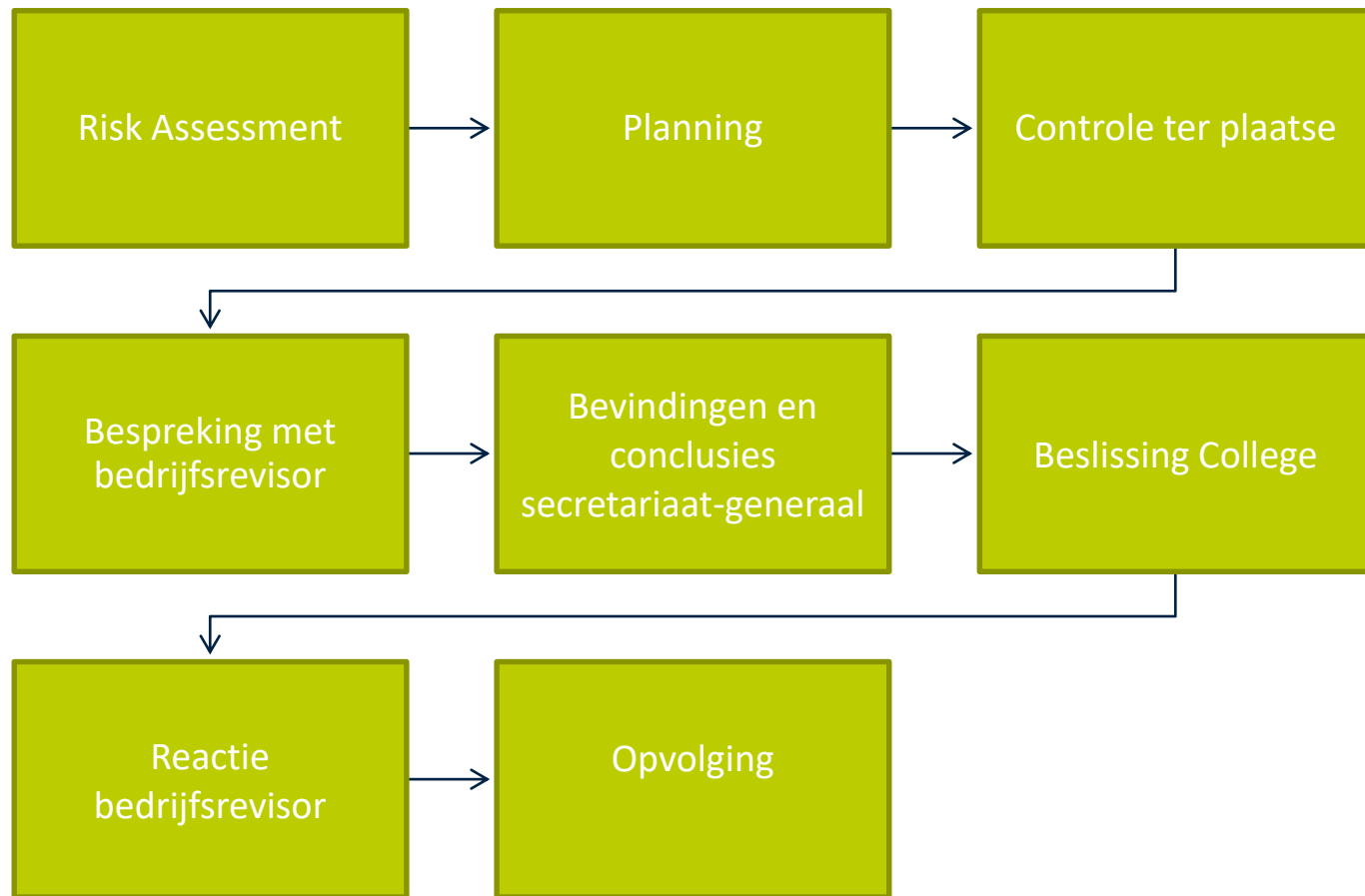
4. Netwerkbenadering

Art. 16/2 W. Venn.: Onder "netwerk" moet worden verstaan de grotere structuur:

1° die op samenwerking is gericht en waartoe een bedrijfsrevisor of een geregistreerd auditkantoor behoort, en

2° die duidelijk is gericht op winst- of kostendeling, of het delen van gemeenschappelijke eigendom, zeggenschap of bestuur, **een gemeenschappelijk beleid en procedures inzake kwaliteitsbeheersing**, een gemeenschappelijke bedrijfsstrategie, het gebruik van een gemeenschappelijke merknaam of een aanzienlijk deel van de bedrijfsmiddelen.

5. Inspectie flowchart

5. Inspectie flowchart – Inspecties PIE

- Op basis van werkprogramma's goedgekeurd door College
- Verloopt in twee fasen
 - Fase 1: Organisatie van kwaliteitstoezicht in kantoor
 - Fase 2: Selectie van individuele dossiers op basis van uitkomst fase 1
- Verloop van inspectie onder coördinatie van inspectiedienst van de FSMA maar onder verantwoordelijkheid van de secretaris-generaal (SG)
- Bijstand van externe inspecteurs via openbare aanbestedingsprocedure
 - selectie op basis van onafhankelijkheid, ervaring en expertise

5. Inspectie flowchart – Inspecties PIE

- Zowel verticale als horizontale (thematische) controles
- SG verantwoordelijk voor vaststellen van bevindingen en conclusies van inspectie in overleg met inspectiedienst
- Tegensprekelijk debat
 - Debriefing door inspectieploeg
 - SG verstuurt synthesesdocument met vaststellingen en ontwerp besluiten aan netwerk/kantoor/fysische personen
 - Betrokkenen kunnen vragen om gehoord te worden

5. Inspectie flowchart – Inspecties non-PIE

- Op basis van controleleidraden
- Consultatie van de HREB
- Openbare aanbestedingsprocedure voor aanstelling inspecteurs
- SG verantwoordelijk voor vaststellen van bevindingen en conclusies
- Tegensprekelijk debat
 - Inspecteur geeft bedrijfsrevisor de tijd om te reageren op bevindingen
 - Betrokkenen kunnen vragen om gehoord te worden

6. Principes CTR - Proportionaliteitsprincipe

- 3 niveaus van proportionaliteit
 - Toepassing van organisatorische vereisten op het revisorenkantoor (artikel 19, § 2 Wet van 7 december 2016)
 - Toepassing van normen en aanbeveling op niveau van de gecontroleerde entiteit (artikel 31, § 5 Wet 7 december 2016)
 - Toepassing bij de methodologie en kwaliteitsbeoordeling door het College (artikel 52, § 1 en 3 Wet 7 december 2016)

6. Principes CTR – Tegensprekelijk debat

- Voorlopige bevindingen worden mede gedeeld aan bedrijfsrevisor
- Na formalisering bevindingen kan bedrijfsrevisor opnieuw zijn commentaar voorzien
- Belang voor bedrijfsrevisor & voor gegrond oordeel College

6. Principes CTR – Vrijwaring opinie bedrijfsrevisor

- Wettelijke controle JR: Bedrijfsrevisor oordeelt of JR in alle van materieel belang zijnde opzichten opgesteld is in overeenstemming met het toepasselijk boekhoudkundig referentiestelsel
- Het College respecteert in principe opinie van revisor, maar,....
 - Komt oordeel op correcte wijze tot stand?
 - Wordt correcte argumentatie gebruikt?
 - Worden alle risico's van materieel belang in rekening gebracht?

6. Principes CTR – Deontologische vs burgerlijke aansprakelijkheid

- Burgerlijke (en strafrechtelijke) aansprakelijkheid
 - Bedrijfsrevisor natuurlijke persoon indien deze opdrachthouder is
 - Bedrijfsrevisorenkantoor indien deze opdrachthouder is + desgevallend de permanente vertegenwoordiger
- Deontologische aansprakelijkheid
 - Bedrijfsrevisor natuurlijke persoon indien deze opdrachthouder is
 - Indien bedrijfsrevisorenkantoor opdrachthouder is
 - Bedrijfsrevisorenkantoor voor organisatie van het kantoor
 - Permanente vertegenwoordiger voor uitvoering opdracht

6. Principes CTR – Preventieve vs repressieve benadering

- Preventieve benadering
 - Gericht op ondersteuning van bedrijfsrevisor en op de naleving van de wettelijke, reglementaire en normatieve bepalingen door de gecontroleerde bedrijfsrevisor
 - Afhankelijk van ernst inbreuk: Aandachtspunt, Aanbeveling, Terechtwijzing, Herstelmaatregel
 - Zie verder
- Repressieve benadering
 - Sanctionerend optreden => Adiëren sanctiecommissie
 - Zie verder

7. Maatregelen van het Comité

- **Volgens gradatie** in functie van:
 - impact op de opinie van de bedrijfsrevisor
 - aard van de inbreuk (voorbeeld ethische regel)
 - proportionaliteit
 - recidivisme
- **Aandachtspunt:** het College vestigt de aandacht van de revisor op een bepaald punt

7. Maatregelen van het Comité

- **Aanbeveling:** het College verwacht van de revisor dat hij binnen een bepaalde termijn gevolg geeft aan de aanbeveling
- **Terechtwijzing:** het College verwijt de revisor feiten die wel vaststaan, maar toch niet rechtvaardigen dat een hersteltermijn wordt opgelegd

7. Maatregelen van het Comité

- **Hersteltermijn:** het College kan een termijn opleggen waarbinnen de revisor zich aan sommige bepalingen van het toepasselijke wetgevende en reglementaire kader moet conformeren
 - In geval van hoogdringendheid, de uitoefening van de activiteit volledig of gedeeltelijk verbieden en gedurende die termijn de inschrijving in het register schorsen

7. Maatregelen van het Comité

- **Hersteltermijn**

- Als de betrokkene in gebreke blijft bij afloop van de opgelegde termijn:
 - bekendmaking van het standpunt van het College
 - dagelijkse dwangsom ≤ 50.000 euro (max. 2.500.000 euro in totaal) of
 - hem gelasten zich voorlopig van iedere beroepsmatige dienstverlening of van bepaalde dienstverlening te onthouden

- **Saisine van de sanctiecommissie**

8. Sanctiecommissie

- Orgaan bevoegd voor het opleggen van administratieve maatregelen en geldboetes bij een inbreuk
- Eén kamer is bevoegd voor 'financiële' aangelegenheden en één kamer voor 'revisorale' aangelegenheden
- Twee leden met passende deskundigheid op het vlak van de wettelijke controle van JR die geen beroepsbeoefenaars zijn
- Het College wordt tijdens de hoorzitting vertegenwoordigd door een persoon naar keuze

8. Sanctiecommissie

Administratieve maatregelen en geldboeten:

- Waarschuwing
- Berisping
- Openbare verklaring op de website van de FSMA
- Verbod om bepaalde diensten te verlenen ≤ 3 jaar
- Intrekking van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor
- Administratieve geldboete (max. 2.500.000 euro of 3x het bedrag van het opgeleverde voordeel of het vermeden verlies)

Vragen staat vrij - Bedankt voor uw aandacht

Kwaliteitscontroles – Controleleidraden Non-Pie

The logo consists of a dark blue square containing the text 'CTR' stacked above 'CSR' in white, bold, sans-serif capital letters.

CTR
CSR

COLLEGE VAN TOEZICHT OP DE
BEDRIJFSREVISOREN

COLLEGE DE SUPERVISION DES
REVISEURS D'ENTREPRISES

ICCI - Vorming

26 september 2018 - Affligem

Overzicht

- A. De controleleidraden
- B. Samenwerking tussen inspecteurs en College
- C. Timing

A. Controleleidraden

- Boek 1 – administratieve organisatie van het kantoor en zijn kwaliteitscontrolesysteem
- Boek 2 – Controleopdrachten
 - Permanente controleopdracht
 - Andere wettelijke opdracht
- Instructies voor de inspecteurs met betrekking tot het gebruik van de leidraden
- www.ctr-csr.be > Publicaties

A. Controleleidraden

- Nadruk op *risk assessment*, *risk response* en *reporting*
 - Zijn er significante risico's die de bedrijfsrevisor niet heeft gezien?
- Belang van de kwaliteit van de auditbenadering (flow)
- Inspecteur dient per onderdeel een globale evaluatie te maken
 - goed/verbeteringen noodzakelijk/ onvoldoende
- Inspecteur dient *non-compliance* te documenteren

A. Controleleidraden

- Inspectie
 - Elektronisch vervolledigen controleleidraden
 - Doen dienst als inspectieverslag
- Tegensprekelijke procedure
 - Voorleggen bemerkingen aan gecontroleerde revisor
 - Eventueel aanpassen conclusies
 - Bewijsstukken van de gecontroleerde revisor

B. Samenwerking inspecteur - College

- Overheidsaanbesteding voor 2017 en 2018: selectie van 50 inspecteurs
- Op basis van *risk assessment* en inspectiecyclus maakt College lijst op van kwaliteitscontroles
- College duidt inspecteur aan (of college van inspecteurs) op basis van taalrol en op basis van chronologische volgorde op lijst van inspecteurs
- Mogelijkheid om belangenconflicten te melden
- Onafhankelijkheidsverklaring van inspecteur

B. Samenwerking inspecteur - College

- Inspecteur doet na controle van boek 1 een voorstel met betrekking tot de selectie van een permanente controleopdracht en een andere wettelijke opdracht
- Secretaris-generaal beslist welke bedrijfsrevisoren en welke opdrachten worden gecontroleerd op basis van resultaat inspectie deel 1 (boek 1)
- Kan beperkt worden tot 50% van bedrijfsrevisoren van kantoor die opdrachten tekenen in functie van resultaat deel 1
- Bedrijfsrevisor wordt door inspecteur één werkdag op voorhand ingelicht over selectie

B. Samenwerking inspecteur - College

- Communicatie van inspectieverslag aan College door inspecteur
 - E-mail ter goedkeuring van gecontroleerde revisor
 - Verantwoordingsstukken
 - (Geconsolideerde) jaarrekening van de gecontroleerde entiteit
 - Jaarverslag van de gecontroleerde entiteit
 - Commissarisverslag
 - Verslag inzake de wettelijke opdracht

C. Timing

Maart

- Aankondiging kwaliteitscontrole

15 juni

- Voorstel selectie opdrachten
- *Mededeling Boek 1 (QC in 2 fasen)*

15 juli

- *Beslissing SG over scope fase 2*
- *Selectie te controleren revisoren en opdrachten*

31 oktober

- Mededeling Boek 1 en/of Boek(en) 2

Vragen staat vrij - Bedankt voor uw aandacht

Hoe een QC voorbereiden?

Kantoororganisatie

Controle van een mandaat.

Controle van een wettelijke opdracht.

CAPITA SELECTA

Inhoud

1. Inleiding
2. Kantoororganisatie
3. Mandaten
4. Wettelijke opdrachten

1.

Inleiding

Kwaliteitscontrole – enkele vaststellingen uit de praktijk

Kan een kwaliteitscontrole voorbereid worden ?

- Maak u geen illusies:
 - Het referentiekader voor een kwaliteitscontrole is bekend, namelijk de leidraden
 - Argumenten om non-compliance te verantwoorden hebben een averechts effect
 - Het zijn deze leidraden die zullen toegepast worden; elke vraag moet een antwoord krijgen; dit antwoord moet gedocumenteerd zijn
 - Het is te verwachten dat het referentiekader in de toekomst verder verfijnd zal worden en dat de verwachtingen naar het beroep toe nog nauwkeuriger zullen bepaald worden
 - Een slecht voorbereide kwaliteitscontrole of een gebrek aan transparantie bij kwaliteitscontrole is een slechte strategie
 - De controleur moet zijn antwoorden documenteren; geen documentatie leidt tot een negatieve beoordeling
 - In tegenstelling tot de IBR-kwaliteitscontroles, worden nu van de inspecteur conclusies verwacht
 - Een negatief antwoord van de inspecteur moet aanleiding geven tot een reactie van de gecontroleerde
 - Deze reactie kan bestaan in een intentie tot remediëring

Kwaliteitscontrole – enkele vaststellingen uit de praktijk

Kan een kwaliteitscontrole voorbereid worden ?

- Bereid een kwaliteitscontrole voor door zelf een compliance-check te doen aan de hand van de leidraden
 - Kantoororganisatie
 - Maak een cross-referentie per vraag van de leidraad tussen vraag en gedocumenteerd bewijs van compliance
 - Controledossiers en wettelijke opdrachten
 - Verzekert aan de hand van de leidraad dat uw werkmethode voldoet aan de standaarden
 - A posteriori compliance verzekeren is niet mogelijk
-

Kwaliteitscontrole – enkele vaststellingen uit de praktijk

Drie luiken:

1. Kantoororganisatie
 2. Controledossier
 3. Wettelijk opdracht
-

2.

Kantoororganisatie

Kantoororganisatie – capita selecta

Referentie-kader: Boek 1 – Organisatie van het kantoor

- De leidraad peilt naar compliance met de principes vervat in de W 7 12 2016, ISQC1 en anti-witwaswetgeving
 - Capita selecta
 - ICCI Handboek Intern Kwaliteitsbeheersingssysteem
 - Monitoring van beleidslijnen & opdrachtgerichte kwaliteitscontrole
 - Anti-witwas
-

Kantoororganisatie – capita selecta

ICCI Handboek Intern Kwaliteitsbeheersingssysteem

- In algemene zin kan gesteld worden dat het ICCI Handboek Intern Kwaliteitsbeheersingssysteem, indien correct toegepast, resulteert in een organisatie die de toets met de leidraad kan doorstaan.
- Het ICCI Handboek voorziet in een op zichzelf staand hoofdstuk dat kan toegepast worden door de sole practitioners
- In zijn jaarverslag 2017 refereert het College naar het ICCI Handboek en geeft de bruikbaarheid van dit Handboek aan.
- Waar wringt het schoentje ? Bij de **implementatie & toepassing** van het Handboek.
 - Inzake **implementatie**, behoren volgende situaties tot de mogelijkheid:
 - Het handboek is afgedrukt
 - Het logo van het kantoor is toegevoegd
 - Sporadisch zijn een aantal variabelen in het Handboek ingevuld
 - De procedures voorzien in het Handboek zijn aangepast in functie van de grootte en de operationele kenmerken van het kantoor en aan het feit of het kantoor als dan niet deel uitmaakt van een netwerk
 - Eenmaal vastgesteld, moeten de procedures ook worden **toegepast**

Kantoororganisatie – capita selecta

Monitoring van beleidslijnen & opdrachtgerichte kwaliteitscontrole

- Opdrachtgerichte kwaliteitscontrole EQCR
 - EQCR IS NIET BEPERKT TOT PIE
 - Te volgen werkwijze:
 - Het **bestuursorgaan** bepaalt de criteria die verplichten tot een EQCR (zie terzake voorbeelden in de ICCI handleiding)
 - Deze beslissing wordt verwerkt in het Handboek dat een **procedure** uittekent voor de organisatie en uitvoering van een EQCR
 - Indien de door het bestuursorgaan bepaalde **criteria** van toepassing zijn, wordt effectief overgegaan tot een EQCR volgens de procedure vastgelegd in het Handboek
 - Indien het Handboek bepaalt dat problemen inzake going concern een criterium voor EQCR zijn, dan mag de inspecteur verwachten dat, indien de commissaris-verklaring attendeert op going concern-vraagstukken, dit dossier het voorwerp van een EQCR heeft uitgemaakt (vooraleer de verklaring werd afgelegd).

Kantoororganisatie – capita selecta

Monitoring van beleidslijnen & opdrachtgerichte kwaliteitscontrole

- Monitoring van beleidslijnen
 - Doel: redelijke zekerheid verschaffen dat de beleidslijnen en procedures mbt het stelsel van kwaliteitsbeheersing adequaat zijn en effectief hebben gewerkt
 - Componenten
 - Permanente evaluatie van de interne procedures teneinde aanpassing aan nieuwe ontwikkelingen en standaarden te verzekeren
 - Jaarverslag 2017 College: *Het College verwacht dat het kwaliteitsbeheersingsproces in het bijzonder wordt geëvalueerd bij de inwerkingtreding van nieuwe wetgeving of normen of bij belangrijke wijzigingen in het cliëntenbestand of in het soort van opdrachten*
 - Controle op compliance met beleidslijnen inzake onafhankelijkheid, klantaanvaarding, opdrachtcontinuering, permanente vorming
 - Inspectie van ten minste één opdracht per opdrachtspartner om de drie jaar
 - Zonder dat een kwaliteitscontrole vanwege het College als een monitoringsopdracht mag beschouwd worden

Kantoororganisatie – capita selecta

Anti-witwas

- De procedures mogen zich niet beperken tot de identificatie van de klanten.
 - Moeten uitgewerkt worden
 - Organisatie en interne controle
 - Algemene risicobeoordeling
 - Dossiergebonden risico-evaluatie & hierop aangepaste controle-aanpak
 - A-typische verrichtingen
-

3.

Mandaten

Controledossier

- De leidraad van het College peilt naar compliance met het toepasselijk referentiekader.
 - Voor mandaten is geen twijfel mogelijk inzake het toepasselijk referentiekader (voor wettelijke opdrachten verwijzen wij naar het laatste deel van onze uiteenzetting).
 - De vraagstelling van de leidraad sluit aan bij het ISA-referentiekader (zie cross-referenties).
 - In veel gevallen wordt gepeild naar de toepassing van vrij algemeen geformuleerde principes, zonder de documentatie-verplichtingen tot in de details te beschrijven.
 - De kwaliteitscontrole is risk based:
 - De controleur beoordeelt de door de bedrijfsrevisor weerhouden risico's (marginale toetsing)
 - Minstens 2 significante controlerisico's worden geselecteerd: een deel van de leidraad wordt per risico ingevuld
-

Controledossier

- Quid met scalability ?
 - Verplichting in hoofde van het College uit hoofde van de wet van 7 december 2016
 - Laat de leidraad een gedifferentieerde toepassing in functie van de moeilijkheidsgraad van het dossier toe ?
 - In veel gevallen wordt gepeild naar de toepassing van vrij algemeen geformuleerde principes, zonder de documentatie-verplichtingen tot in de details te beschrijven.
 - Dit laat de inspecteur een beoordelingsmarge, marge die noodzakelijk is om de kwaliteitscontrole aan te passen aan de kenmerken en complexiteit van het gecontroleerde dossier;
 - De in de leidraad weerhouden principes zijn daarentegen te kwalificeren als “basic”.
 - Of, anders gesteld, verzeker dat de door het kantoor gehanteerde controlebenadering compliant is met de leidraad en dat deze compliance afdoende blijkt uit de controle-documentatie.

Controledossier

- Compliance met ISA
 - Uitgangspunten en verantwoordelijkheden

ISA 200	Algemene doelstellingen
ISA 210	Overeenkomen van voorwaarden
ISA 220	Kwaliteitsbeheersing
ISA 230	Documentatie
ISA 240	Fraude
ISA 250	Wet- en regelgeving
ISA 260	Communicatie met degenen belast met governance
ISA 265	Interne beheersing

Controledossier

- ISA 220 - Kwaliteitsbeheersing voor een controle van financiële overzichten
 - Opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling
 - SCOPE
 - is **niet** beperkt tot controles van financiële overzichten van beursgenoteerde ondernemingen
 - Worden geïmplementeerd, **alle** controle- en beoordelingsopdrachten betreffende historische financiële informatie die beantwoorden aan de door het kantoor vooropgestelde criteria
 - » Potentieel vallen hier bijvoorbeeld ook wettelijke opdrachten onder
 - CRITERIA
 - het kantoor **moet** derhalve de criteria vaststellen om opdrachten te onderwerpen aan een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling (zie bijvoorbeeld ICCI documentatie)
 - OPGELET
 - » Definieer de criteria duidelijk
 - » Verzeker consistente toepassing van deze criteria

Controledossier

- ISA 220 - Kwaliteitsbeheersing voor een controle van financiële overzichten
 - Opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling
 - Tussenkoms opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordelaar
 - Bespreking van significante aangelegenheden met de opdrachtpartner
 - Beoordeling van jaarrekening en voorgestelde controleverklaring
 - Beoordeling controledocumentatie mbt door het team gedaan beoordelingen
 - Beoordelen van de onderbouw van de voorgestelde controleverklaring
 - De controleverklaring mag niet gedateerd zijn voordat de kwaliteitsbeoordeling werd afgerond

Controledossier

- ISA 220 - Kwaliteitsbeheersing voor een controle van financiële overzichten
 - Opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling
 - Te documenteren door de opdrachtgerichte kwaliteits-beoordelaar
 - Compliance met de kantoorprocedures inzake opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling
 - Dat de beoordeling voltooid is voorafgaand aan de controleverklaring
 - Het feit dat de beoordelaar geen kennis heeft van onopgeloste aangelegenheden met mogelijk impact op de verklaring
-

Controledossier

- ISA 240 - Fraude
 - Team bespreking
 - Bij deze bespreking dient specifiek aandacht te worden besteed aan hoe en waar de financiële overzichten van de entiteit vatbaar kunnen zijn voor een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude, met inbegrip van de wijze waarop de fraude zou kunnen worden gepleegd.
 - Identificatie risico's
 - Blijkt uit het controledossier dat de fraude risico's zijn ingeschat ?
 - Controlebenadering
 - Risk management
 - Uit het dossier moet blijken dat besprekingen werden gevoerd met de relevante partijen van de gecontroleerde entiteit teneinde inzicht te krijgen in het door de vennootschapsorganen opgezet fraud risk management
 - Controlebenadering in functie van de vastgestelde risico's, waaronder
 - Beoordeling “diverse verrichtingen”
 - Beoordeling van schattingen en gebeurlijke “tendenties” hierbij
 - Beoordeling significante transacties die als ongebruikelijk kwalificeren
 - Schriftelijke bevestiging
 - Mededeling aan management en TICG in geval van vermoeden van fraude of vastgestelde fraude

Controledossier

- ISA 250 Wet- en regelgeving

Niveau	Type	Voorbeeld	Te verrichten werkzaamheden
I	Wet- en regelgeving waarvan compliance expliciet te bevestigen is	Wetboek Vennootschappen Boekhoudrecht	Compliance controleren en documenteren
II	Wet- en regelgeving met directe invloed op de financiële rapportering	Fiscale wetgeving	
III	Wet- en regelgeving met indirecte invloed op de financiële rapportering (bvb in geval van non compliance)	Milieu-wetgeving	Werkzaamheden met als doel gevallen van non-compliance te identificeren & gebeurlijk impact te kwalificeren

Controledossier

- ISA 260 Communicatie met degenen belast met governance
 - De communicatie, zoals voorzien in ISA 260, is ALTIJD verplicht gezien de inhoud ervan:
 - Verantwoordelijkheden auditor
 - Geplande reikwijdte en timing van de controle
 - Specifieke bevindingen uit de controle, zoals bijvoorbeeld significante problemen tijdens de controle, significante aangelegenheden die met het management werden besproken
 - Omstandigheden die de vorm en inhoud van de controleverklaring zullen beïnvloeden
 - Dit viseert ook:
 - » Bijzondere paragraaf inzake materiële onzekerheid die verband houdt met de continuïteit
 - » De gevallen waarbij een EOM of OM paragraaf noodzakelijk wordt geacht
 - Indien mondeling gerapporteerd, moet het controledossier documentatie bevatten over
 - Wat gecommuniceerd werd
 - Wanneer
 - Aan wie

Controledossier

- ISA 265 Meedelen van tekortkomingen in de interne beheersing aan de met governance belaste personen en het management
 - Bewijs van beoordeling van belang van vaststellingen inzake interne controle en identificatie van significante tekortkomingen
 - Significante tekortkomingen zijn tekortkomingen die, op grond van de professionele oordeelsvorming van de auditor, voldoende belangrijk zijn om de aandacht van de met governance belaste personen te verdienen (probabiliteit en potentieel impact)
 - Communicatie vastgestelde tekortkomingen

	TICG	Management
Significante tekortkomingen	Schriftelijk	Schriftelijk
Voldoende belangrijk	-	Schriftelijk / mondeling

Controledossier

- ISA 265 Meedelen van tekortkomingen in de interne beheersing aan de met governance belaste personen en het management
 - Communicatie
 - Schetsen van de context:
 - Herinneren aan het doel van de controle en het feit dat de communicatie niet exhaustief is
 - Kwaliteit van de communicatie: deze moet voldoende zijn om toe te laten dat het management inzicht verwerft in de gedane vaststellingen en hun gebeurlijk impact
 - Omschrijving tekortkomingen
 - Uitleg over de mogelijke gevolgen

Controledossier

- Compliance met ISA
 - Risico-inschattingen en het inspelen op de onderkende risico's

ISA 300	Planning	
ISA 315	Risico's van een afwijking van materieel belang	
ISA 320	Materialiteit	
ISA 330	Inspelen op ingeschatte risico's	
ISA 402	Serviceorganisatie	
ISA 450	Evaluatie van de afwijkingen	

Controledossier

- ISA 450 Evaluatie van tijdens de controle geïdentificeerde afwijkingen
 - Volgende controledocumentatie moet beschikbaar zijn:
 - Het bedrag waaronder afwijkingen als duidelijk triviaal worden beschouwd
 - Alle afwijkingen die tijdens de controle geaccumuleerd zijn, met vermelding of zij al dan niet gecorrigeerd zijn
 - Bewijs van tijdige communicatie van de afwijkingen aan het management met het verzoek tot correctie & beoordeling van de motivering in geval van weigering te corrigeren
 - Bewijs van beoordeling van controle-aanpak en –programma in functie van de vastgestelde afwijkingen (risico op andere afwijkingen, som van afwijkingen benadert de materialiteit)
 - Conclusie inzake de vraag of de niet-gecorrigeerde afwijkingen van materieel belang zijn (kwantitatieve en kwalitatieve beoordeling)
 - Bewijs van communicatie aan TICG van niet-gecorrigeerde afwijkingen alsmede het gebeurlijk impact op de audit-opinie
 - De bevestigingsbrief moet de bevestiging bevatten dat TICG van oordeel zijn dat de niet gecorrigeerde afwijkingen, waarvan een overzicht wordt bijgevoegd, niet van materieel belang zijn voor de financiële overzichten
-

Controledossier

- Compliance met ISA
 - Controle-informatie

ISA	Onderwerp
ISA 500	Contrôle-informatie
ISA 501	Contrôle-informatie – Specifieke overwegingen
ISA 505	Externe confirmaties
ISA 510	Beginsaldi
ISA 520	Cijferanalyses
ISA 530	Steekproeven
ISA 540	Schattingen
ISA 550	Verbonden partijen
ISA 560	Gebeurtenissen na de einddatum van de verslagperiode
ISA 570	Continuïteit
ISA 580	Schriftelijke bevestigingen

Controledossier

- ISA 501 - Voorraadcontrole
 - Is de voorraad van materieel belang ?
 - Evalueren voorraadopname-instructies
 - Bijwonen fysische voorraadopname teneinde
 - Beoordelen compliance met instructies
 - Inspecteren voorraad
 - Uitvoeren tellingen ter toetsing
 - Afstemming telresultaten met definitieve voorraadregistraties
 - Stock bij derden: confirmatie en inspectie
-

Controledossier

- ISA 505 Externe confirmaties
 - Enerzijds wordt ISA 505 gewijd aan externe confirmaties omdat het belang van externe bevestigingen als controle-informatie wordt onderkend: onafhankelijke bron, rechtstreeks door de auditor verkregen, vastlegging.
 - Bijkomend bevat ISA 501 (Controle-informatie, Specifieke overwegingen voor geselecteerde elementen) bijzondere voorschriften inzake “rechtzaken en claims”
-

Controledossier

- ISA 505 Externe confirmaties
 - ISA 505.7. Bij het gebruikmaken van werkzaamheden inzake externe bevestiging dient de auditor de verzoeken om externe bevestiging te blijven beheersen, waaronder:
 - (d) het zenden van de verzoeken, waaronder eventuele follow-upverzoeken, aan de bevestigende partij.
 - ISA 505.12. Bij elke non-respons dient de auditor alternatieve controlewerkzaamheden uit te voeren om relevante en betrouwbare controle-informatie te verkrijgen.
-

Controledossier

- ISA 520 Cijferanalyses
 - Als onderdeel van de risk assessment procedures
 - Gegevensgerichte cijferanalyse (predictie)
 - Bepalen van de geschiktheid van de cijferanalyse voor de gegeven bewering
 - Onderkennen van de geven verschillende niveaus van zekerheid (bvb controle huuropbrengsten versus berekening brutomargepercentage ter bevestiging van een opbrengstcijfer) en van het verschillend impact op de andere controlewerkzaamheden
 - Beoordelen van de betrouwbaarheid van de gegevens die als basis dienen voor de cijferanalyse (mede in functie van de beheersmaatregelen) – financiële en niet-financiële informatie
 - Formuleren van verwachtingen
 - Beoordelen verschil tussen verwachte en vastgestelde waarde in functie van de risico-inschatting
 - Als hulpmiddel bij het trekken van algehele conclusies: finale bevestiging van de controlebevindingen - **Verplicht**

Controledossier

- ISA 540 Schattingen
 - EVALUATIE VAN DE BETROUWBAARHEID VAN DE SCHATTINGEN
 - Vergelijking ramingen N-1 met realisatie N
 - BEOORDELING BEHEERSMAATREGELEN DIE GARANT STAAN VOOR
 - De volledigheid van de inventaris van de uit te voeren schattingen
 - De kwaliteitsbeheersing van de uitgevoerde schattingen
-

Controledossier

- ISA 540 Schattingen
 - BEOORDELING UITGEVOERDE SCHATTINGEN
 - Coherentie met GAAP
 - Gehanteerde methode
 - Kwaliteit en consistentie
 - Kwaliteit data waarop schatting gebaseerd is
 - Redelijkheid assumpties en hypothesen
 - Mate waarin alternatieven werden beoordeeld
 - Wijze waarop werd omgegaan met schattingsonzekerheid
 - Rekenkundige controle
-

Controledossier

- Compliance met ISA
 - Gebruikmaken van de werkzaamheden van andere beroepsbeoefenaren

ISA 600	Speciale overwegingen – groep	
ISA 610	Interne auditors	
ISA 620	Deskundige	

Controledossier

- Compliance met ISA
 - Conclusies van de controle en rapportering

ISA 700	Oordeel en het rapporteren	
ISA 701	Kernpunten van de controle	
ISA 705	Aanpassing van het oordeel	
ISA 706	Paragrafen ter benadrukking van aangelegenheden en paragrafen inzake overige aangelegenheden	
ISA 710	Vergelijkende cijfers	
ISA 720	Andere informatie	

Controledossier

- Inzake rapportering kan verwezen worden naar de ICCI publicatie met betrekking tot de controle-verklaring.
-

Controledossier

- Van de inspecteur wordt verwacht dat hij een uitspraak doet over de redelijkheid van het volume aan gepresteerde uren in functie van omvang en complexiteit van de gecontroleerde entiteit.
- Jaarverslag 2017 CTR *Het is van belang voor zowel de commissaris als de onderneming en haar belanghebbenden dat, bij het vaststellen van honoraria, wordt uitgegaan van een realistisch tijdsbudget om een kwalitatief hoogstaande controleopdracht te kunnen verzekeren met inachtneming van alle betrokken controlenormen.*
- Wettelijke verplichtingen
 - Artikel 134 §2, 2° lid Wetboek Vennootschappen *De honoraria moeten voldoende zijn om de commissaris toe te laten zijn opdracht uit te voeren in alle onafhankelijkheid en met naleving van de beroepsnormen en –aanbevelingen (...).*
 - Artikel 13 §2 Wet 7 12 2016 *Bij de uitvoering van een revisorale opdracht besteedt de bedrijfsrevisor voldoende tijd aan de opdracht en doet hij een beroep op voldoende personeel om zijn taken correct uit te voeren.*
- Organisatorisch impact
 - Budget, budgetopvolging & verantwoorden varianties
 - Urenregistratie met omschrijving van de prestaties
 - Bepalen richtlijn inzake minimum-interventie vertegenwoordiger

4.

Wettelijke opdrachten

Wettelijke opdrachten

- Selectie wettelijke opdracht (WO)
 - Selectie uit de WO getekend tijdens het lopende jaar
 - Bij gebrek aan WO getekend tijdens het lopende jaar, de meest recente WO van de afgelopen 5 jaar
-

Wettelijke opdrachten

- Vraagstukken ten aanzien van wettelijke opdrachten
 1. Identificatie van het juiste referentiekader
 2. Correcte toepassing van dit referentiekader
 3. Ethische principes
 4. Archivering
-

Wettelijke opdrachten

1. Identificatie van het juiste referentiekader

– Mogelijke, cumulatief toepasselijke referentiekaders

- Wetboek Vennootschappen
 - Norm
 - Technische nota's (inbreng in natura, interim-dividend, wijziging maatschappelijk doel)
 - ISA / ISRE
-

Wettelijke opdrachten

1. Identificatie van het juiste referentiekader

– Problematiek inzake identificatie ISA referentiekader – 3 mogelijkheden:

- i) Opdracht waarvoor geen ISA standaard toepasselijk lijkt
 - Opheffing of beperking voorkeurrecht
 - Uitgifte beneden fractiewaarde
 - Inbreng in natura waarbij de inbrengwaarde niet overeenstemt met de boekwaarde
 - Quasi-inbreng

Wettelijke opdrachten

1. Identificatie van het juiste referentiekader
 - Problematiek inzake identificatie ISA referentiekader – 3 mogelijkheden:
 - ii) Opdracht waarvoor ISRE 2410 van toepassing is
 - Wijziging maatschappelijk doel
 - Uitkering interim-dividend
-

Wettelijke opdrachten

1. Identificatie van het juiste referentiekader

– Problematiek inzake identificatie ISA referentiekader – 3 mogelijkheden:

- iii) Opdracht waarvoor een ISA compliant audit ⁽¹⁾ dient uitgevoerd
 - Inbreng in natura waarbij de inbrengwaarde overeenstemt met de boekwaarde
 - Vereffening / ontbinding
 - Omzetting

(1) ISA 805 *Controles van een enkel financieel overzicht en controle van specifieke elementen, rekeningen of items van een financieel overzicht.*

ISA 805.3 *Deze ISA doet geen afbreuk aan de vereisten van de overige ISAs*

Wettelijke opdrachten

2. Correcte toepassing van dit referentie-kader

– ISRE 2410

- Te volgen methodiek: actualisatie inzicht, risico-identificatie, controlebenadering
- Inzicht in de entiteit en haar omgeving, met inbegrip van haar interne beheersing
 - Actualisatie bestaand inzicht
 - » **Opgelet indien niet kan teruggevallen worden op kennis uit het verleden (nieuwe benoeming) – ISRE 2410.17**
 - Inzicht in de beheersmaatregelen met betrekking tot het opstellen van de tussentijdse financiële informatie

Wettelijke opdrachten

2. Correcte toepassing van dit referentie-kader

– ISRE 2410

- Verzoeken om inlichtingen, cijferanalyses en andere beoordelingswerkzaamheden
 - Aansluiting tussentijdse rapportering met subadministraties en andere administratieve documenten
 - Bevraging management inzake subsequent events
 - Bevraging management inzake going concern
 - Bekomen schriftelijke bevestigingen vanwege het management
 - Specifieke rapportering
-

Wettelijke opdrachten

2. Correcte toepassing van dit referentie-kader
 - ISA 805
 - Toepassing ISA 805 in geval van een WO indien geen commissaris-functie wordt waargenomen
-

Wettelijke opdrachten

3. Ethische voorschriften

- Wettelijke opdrachten zijn onmiskenbaar revisorale opdrachten
- De principes en hierbij aansluitende documentatie-verplichtingen van de artikelen 12 en 13 Wet 7 december 2018 zijn derhalve onverkort van toepassing. Bvb :
 - Artikel 13 § 1 *Alvorens een opdracht te aanvaarden, gaat de bedrijfsrevisor na en documenteert hij of hij beschikt over de nodige bekwaamheid, medewerking, middelen en tijd vereist om deze opdracht goed uit te voeren.*

Wettelijke opdrachten

4. Archivering

- Wettelijke opdrachten zijn onmiskenbaar revisorale opdrachten
- Artikel 17 Wet 7 december 2018 is derhalve onverkort van toepassing:
 - *Voor elke revisorale opdracht legt de bedrijfsrevisor een controledossier aan.*
 - *Het controledossier wordt uiterlijk zestig dagen na de datum van ondertekening van het controleverslag gesloten.*

Wettelijke opdrachten

4. Archivering

- Jaarverslag CTR 2017 – standpunt inzake afsluiten en archivering van papieren controledossiers
- Criteria waaraan CUMULATIEF moet voldaan worden:
 - *Het dossier heeft een passende structuur met een omvattende inventaris waarbij verwezen wordt naar de verschillende fases van de auditwerkzaamheden en/of de verschillende posten van de financiële rapportering.*
 - *De onderdelen van het dossier zijn afzonderlijk getekend en gedateerd door de aangestelde bedrijfsrevisor.*
 - *Het dossier bevat een verklaring op eer van de betrokken bedrijfsrevisor waarbij de datum van afsluiting van het dossier bevestigd wordt.*

Kwaliteitscontroles – OOB inspecties

The logo consists of a dark blue square containing the text 'CTR' stacked above 'CSR' in a white, bold, sans-serif font.

CTR
CSR

COLLEGE VAN TOEZICHT OP DE
BEDRIJFSREVISOREN

COLLEGE DE SUPERVISION DES
REVISEURS D'ENTREPRISES

ICCI-vorming

26 september 2018 - Affligem

Overzicht

- I. Toezichtbenadering
- II. Centraal Inspectieteam: presentatie en Instrumenten
- III. Toezichtstrategie
- IV. Inspecties ter plaatse

Objectief

- De toezichtbenadering toelichten die door het College van toezicht is uitgewerkt voor de controle op de bedrijfsrevisoren die een opdracht uitoefenen bij organisaties van openbaar belang.
- De werkwijze van het Centraal inspectieteam van de FSMA toelichten.
- Een overzicht geven van de gebruikte strategie in 2017-2018.

Toezichtbenadering

Kwaliteitscontrole - Herinnering

De kwaliteitscontrole is een procedure waarbij de beroepsactiviteit van een bedrijfsrevisor onderzocht wordt.

Het beoogt in het bijzonder om:

- na te gaan of de bedrijfsrevisor over een passende organisatie beschikt voor de aard en de reikwijdte van zijn activiteiten;
- te garanderen dat het publiek en de toezichthouders de waarborg krijgen dat de bedrijfsrevisoren hun werkzaamheden uitoefenen conform de geldende controlenormen en deontologische regels.

Kwaliteitscontrole - Organisatie

- De FSMA stelt het College van toezicht een administratieve, operationele en logistieke ondersteuning ter beschikking die geregeld is in het protocol afgesloten op 18 oktober 2017.
- Om de controles uit te voeren, heeft het College van toezicht inspecteurs van de FSMA aangesteld die deel uitmaken van het Centraal inspectieteam. Tijdens hun inspecties worden zij vergezeld door externe inspecteurs die geselecteerd worden met inachtneming van de regels inzake overheidsopdrachten.

Centraal inspectieteam Presentatie en Instrumenten

Competenties

¹ Beheervennootschappen van ICB's, ICB's, vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies en pensioenfondsen.

² Controle van registratievoorwaarden, AML en gedragsregels.

Toezichtinstrumenten

De FSMA ontwikkelde voor haar inspectieopdrachten twee toezichtinstrumenten:

1. Werkprogramma's voor de verschillende controles:
 - MiFID-gedragsregels: werkprogramma's voor 15 MiFID-thema's;
 - AssurMiFID-gedragsregels: werkprogramma's voor 5 thema's voor de verzekeringsondernemingen en tussenpersonen;
 - Kredietverlening aan KMO's: intern werkprogramma;
 - Prudentieel toezicht;
 - Toezicht op de revisoren.
2. Een interne auditmethodologie met bijhorende standaarddocumentatie.

Toezichtinstrumenten

Werkprogramma's - doelstelling

- Een gestandaardiseerde aanpak.
- Een volledige, coherente en gestructureerde aanpak zowel voor de auditors van de FSMA als voor de controlefuncties.
- Een referentiekader.

Opmerking: de werkprogramma's zijn aangepast aan de aard, de omvang en de complexiteit van de te controleren entiteit.

Toezichtinstrumenten

Werkprogramma's - structuur

Ref.	Topic	Legal framework	Legal requirements	Expected procedures/guidelines	Test of design	Test of effectiveness
Uitvoering van de opdracht						
Procédures liées à la revue de contrôle qualité						
 Horizontale dimensies	Beleidslijnen en procedures	ISQC 1.35 en 36 A 41 Artikel 19 § 1, 7° van de Wet van 7 december 2016				
	Timing van de werkzaamheden	ISQC 1.36 A42, 43 Artikel 8 Verordening EU N°537/2014				
	Selectiecriteria - beursgenoteerde entiteit	ISQC 1.35				
	Selectiecriteria - niet beursgenoteerde entiteiten	ISQC 1.35 b) A 41				
		ISQC 1 A 16 en A 46				
	Omvang van de werkzaamheden en componenten van de opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling - Algemeen	ISQC 1.37				

Verticale dimensies

Toezichtinstrumenten

Auditmethodologie en documentatie - objectieven

- de coherentie waarborgen tussen de verschillende opdrachten;
- de efficiëntie van de teams op het terrein verhogen;
- de medewerkers snel en efficiënt opleiden;
- een referentiekader uitwerken en een coherente terminologie hanteren, onder meer door de vastgelegde definities systematisch te gebruiken;
- een constante kwaliteit van de documentatie garanderen;
- een continue en doeltreffende opvolging van de dossiers waarborgen;
- een basisdocumentatie opstellen die voldoet aan de juridische vereisten mochten juridische en administratieve procedures worden ingesteld.

Toezichtstrategie

Toezichtstrategie

Netwerk-benadering

- Bij het opzetten van de kwaliteitscontroles is geopteerd voor een ‘netwerk’-benadering wanneer er gemeenschappelijke beleidslijnen en procedures voor de kwaliteitscontrole zijn.
- De controle heeft zowel betrekking op de bedrijfsrevisoren die een opdracht van commissaris uitoefenen bij organisaties van openbaar belang als op de bedrijfsrevisoren die een mandaat waarnemen bij andere entiteiten, om de controleperiodiciteit te respecteren.

Perimeter van de controles 2017-2018

Het beoordelen van de manier waarop bedrijfsrevisoren(kantoren) een systeem van kwaliteitsbeheersing hebben opgezet en hierop toezien, zodat het volgende verzekerd wordt:

- o het naleven van de beroepsnormen en het wet- en regelgevingskader;
- o het rapporteren op een passende wijze.

In de praktijk bestrijkt de perimeter twee van de punten die zijn vastgelegd in ISQC1 en die tot een kwaliteitscontrolesysteem behoren, namelijk:

- het uitvoeren van opdrachten en, in het bijzonder, van opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordelingen (of Engagement Quality Control Reviews, EQCR);
- de monitoring.

Deze perimeter laat ook toe om, vanuit dit oogpunt, te beoordelen of het leidinggevende team in staat is om EQCR- en toezichtprocedures in te voeren die conform zijn aan het reglementaire kader.

Perimeter van de controles 2017-2018

1. De opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling¹

- Het kantoor dient over beleidslijnen en procedures te beschikken aangaande de opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling:
 - de aanwijzing van de personen die belast instaan voor de opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling (objectiviteit, onafhankelijkheid);
 - de aard, timing en omvang van de kwaliteitsbeoordeling;
 - de selectiecriteria voor de dossiers onderworpen aan een beoordeling.
- De opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordelaar dient een objectieve evaluatie uit te voeren van de significante oordeelsvormingen van het opdrachtteam.
- De opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordelaar dient zijn controle te documenteren volgens vooraf vastgestelde regels.

¹ Het intern kwaliteitsbeheersingssysteem zoals bedoeld in artikel 19, § 1, 7° van de wet van 7 december 2016 en in paragrafen 35 en volgende van de norm ISQC1.

Perimeter van de controles 2017-2018

2. Het toezichtproces binnen het netwerk/kantoor² (monitoring):

- Het kantoor dient een monitoringproces vast te stellen dat erop gericht is het kantoor een redelijke mate van zekerheid te verschaffen dat de beleidslijnen en procedures met betrekking tot het stelsel van kwaliteitsbeheersing relevant en adequaat zijn en effectief werken.
- Het kantoor dient, in voorkomend geval, het effect van naar aanleiding van het monitoringproces geconstateerde tekortkomingen te evalueren en dient deze tekortkomingen en aanbevelingen mee te delen aan de relevante opdrachtpartners en personeelsleden.
- Het kantoor dient ten minste jaarlijks de resultaten van de monitoring van zijn kwaliteitsbeheersingsstelsels mee te delen.
- De uitvoerder van de monitoring dient zijn controle te documenteren volgens vooraf vastgestelde regels.

² Het proces van toezicht en evaluatie zoals bedoeld in artikel 19, § 1, 11° van de wet van 7 december 2016 en in de paragrafen 48 en verder van de norm ISQC1.

Inspecties 2017-2018 in de praktijk

Rekening houdend met de wettelijke periodiciteit, moeten 11 bedrijfsrevisorenkantoren gecontroleerd worden.

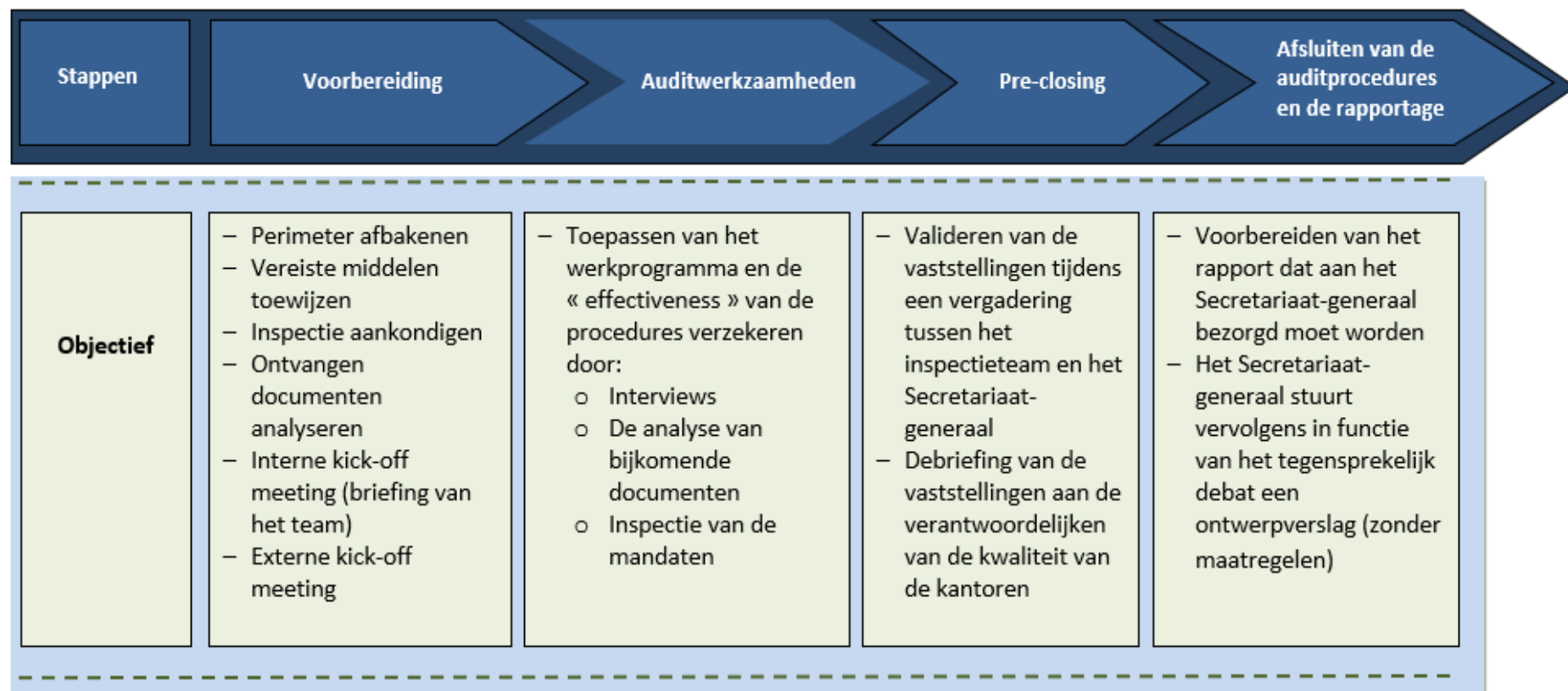
De controle bestaat uit twee stappen:

1. Het analyseren van de documentatie over de EQCR en de monitoring die werd opgevraagd aan de 11 bedrijfsrevisorenkantoren om de maturiteit van de procedures te evalueren.
2. Het verrichten van inspecties ter plaatse.

Inspecties ter plaatse

Inspecties - Proces

De inspecties zijn georganiseerd in vier stappen:

De selectie van de te controleren bedrijfsrevisoren en bedrijfsrevisorenkantoren is de verantwoordelijkheid van het College van toezicht op basis van de regels aangaande de periodiciteit van de controle.

Inspecties ter plaatse in de praktijk

1. De ontvangst van een aankondigingsbrief 3 tot 4 weken voor aanvang van de inspectie ter plaatse, waarin volgende vastgelegd wordt:
 - De perimeter (scope) van de opdracht;
 - De data van de inspecties ter plaatse, de kick-off meeting inbegrepen;
 - De documenten die aan de inspecteurs ter beschikking dienen te worden gesteld voor de aanvang van de inspectie (binnen de 15 dagen):
 - Procedures aangaande de gecontroleerde thema's;
 - Cijfermatige gegevens over het aantal mandaten, intern gecontroleerde bedrijfsrevisoren en dergelijke;
 - Verslagen en interne communicatie;
 - Andere procedures (archivering en onafhankelijkheid) en templates.

Inspecties ter plaatse in de praktijk

2. Externe kick-off meeting

- Er vindt een vergadering plaats bij het bedrijfsrevisorenkantoor in de aanwezigheid van het Secretariaat-generaal en de verantwoordelijken van de inspectie van het Centraal inspectieteam.
- Het doel van deze vergadering is het in detail voorstellen van:
 - de perimeter (scope) van de inspectie;
 - het inspectieteam;
 - de inhoud en kalender van de inspectie; en
 - het aanduiden van een contactpersoon (SPOC).

Inspecties ter plaatse in de praktijk

3. Analyse van de documenten door de inspecteurs

- Het transparantieverslag;
- De ontvangen documenten zoals gevraagd in de aankondigingsbrief;
- De persoverzichten;
- Het resultaat van de vorige inspectie en andere informatie die beschikbaar is op het Secretariaat-generaal (klachten ...);
- Het resultaat van inspecties die verricht zijn door andere Europese toezichthouders, indien beschikbaar.

Inspecties ter plaatse in de praktijk

4. Het organiseren van plenaire vergaderingen met het bedrijfsrevisorenkantoor of de bedrijfsrevisor & de documentatie van de analyses van de procedures
 - Kennismaking met de organisatie door middel van de documenten en de onderhouden met het kantoor (voornamelijk de plenaire vergadering).
 - “Cross-checks” van de informatie die verkregen is tijdens de vergaderingen met de ontvangen documenten.
 - In voorkomend geval, bepalen welke bijkomende inlichtingen er moeten worden opgevraagd en geanalyseerd.

Inspecties ter plaatse in de praktijk

5. Selectie van de te controleren mandaten

- De selectie van mandaten, hierbij wordt uitgegaan van ISA 530 over het gebruik van steekproeven bij een controle.
- Om de omvang te bepalen van de steekproef kan niet uitsluitend worden gewerkt met statistische criteria maar wordt uitgegaan van het deskundige oordeel van de inspecteur die een hele reeks factoren in aanmerking moet nemen (bijvoorbeeld: de analyse van de portefeuille van het kantoor/netwerk).
- De goedkeuring van de selectie door het Secretariaat-generaal.
- Het meedelen van de geselecteerde mandaten.

Inspecties ter plaatse in de praktijk

6. Reikwijdte van de werkzaamheden

De inspectie heeft niet als doel om er systematisch op toe te zien dat de financiële staten geen afwijkingen van materieel belang bevatten, of om tot een uitspraak te komen over het getrouwe beeld van de rekeningen of over de verklaring van de revisor.

Wel wordt met deze controle nagegaan of de personen die instaan voor de EQCR's en de monitoring bij de bedrijfsrevisorenkantoren hun opdracht hebben uitgevoerd volgens de regels. Om dit te beoordelen worden de persoon die belast is met de EQCR en de monitoring en de vennoot die belast is met de revisorale opdracht, naargelang de kenmerken van de betrokken opdracht, door de FSMA-inspecteurs geconfronteerd met feitelijke elementen van het auditdossier zodat de inspecteurs tot een conclusie kunnen komen over de naleving van de geldende regels voor de EQCR of de monitoring.

Inspecties ter plaatse in de praktijk

Bovendien wordt ook rekening gehouden met het proportionaliteitsbeginsel (“scalability”).

De werkzaamheden van de inspecteurs worden gedocumenteerd op een gedetailleerde wijze, gebruik makende van referenties naar documenten van het kantoor, teneinde de werkzaamheden en vaststellingen te ondersteunen.

Inspecties ter plaatse in de praktijk

Praktische regelingen:

- Toegang tot de dossiers;
- De inspectie van de mandaten start met een vergadering met de opdrachtspartner en de persoon die instaat voor de kwaliteitsbeoordeling of voor het toezicht van het mandaat;
- Bijkomende vragen worden in het algemeen gesteld na de analyse van het auditdossier;
- Timing van de inspecties.

Inspecties ter plaatse in de praktijk

7. Beëindiging van de inspectiewerkzaamheden

Wanneer de inspecteurs van de FSMA hun documentatie hebben afgerond, wordt een pre-closingvergadering georganiseerd in aanwezigheid van het inspectieteam en van de verantwoordelijken voor de kwaliteit van het kantoor om een overzicht van de bevindingen te geven.

Vervolgens wordt door het Centraal inspectieteam een verslag opgesteld dat wordt bezorgd aan het Secretariaat-generaal van het College van Toezicht. Dit verslag bevat verschillende onderdelen waaronder de lijst met de vaststellingen ingevolge de beoordeling van de procedures en de lijst met de vaststellingen per mandaat dat geselecteerd was bij de inspectiewerkzaamheden.

Het Secretariaat-generaal stelt een ontwerp van het inspectieverslag op en bezorgd dit aan de kantoren waar de controle werd verricht en aan de bedrijfsrevisoren van wie het mandaat werd gecontroleerd. Dit ontwerpverslag bevat, in dit stadium, nog niet de door het kantoor te nemen maatregelen.

Inspecties ter plaatse in de praktijk

8. Tegensprekelijk debat

Het kantoor en/of de bedrijfsrevisor heeft de mogelijkheid om commentaar te geven op de vaststellingen en conclusies in deze verslagen. Het kantoor en/of de bedrijfsrevisor dient deze commentaar binnen een termijn van 15 werkdagen schriftelijk over te maken aan het Secretariaat-generaal.

9. Definitief verslag

Het Secretariaat-generaal analyseert de commentaar van het kantoor en/of de bedrijfsrevisor en stelt een conclusie voor aan het College van toezicht die het definitieve verslag , inclusief de maatregelen, uitbrengt (zie presentatie Kwaliteitscontrole – Governance).

Bedankt voor uw aandacht.
Heeft u vragen?

Kwaliteitscontroles – Bevindingen en slotbeschouwingen

The logo consists of a dark blue square containing the text 'CTR' stacked above 'CSR' in white, bold, sans-serif capital letters.

CTR
CSR

COLLEGE VAN TOEZICHT OP DE
BEDRIJFSREVISOREN

COLLEGE DE SUPERVISION DES
REVISEURS D'ENTREPRISES

ICCI - Vorming

26 september 2018 - Affligem

Overzicht

- A. Bevindingen naar aanleiding van inspecties
- B. Toekomstige uitdagingen voor de sector

A. Bevindingen

- Vertaling in de praktijk van het proportionaliteitsprincipe
- Technische nota 'Samenvatting van de controleaanpak in niet-complexe entiteiten', goedgekeurd door de Raad van het IBR d.d. 24 november 2017

A. Bevindingen

2. ICCI handboek kwaliteitsbeheersing

- « HB intern kwaliteitsbeheersingssysteem »
- « HB kwaliteitsbeheersingssysteem *sole practitioner* »
- Dient verfijnd en toepasselijk gemaakt te worden op de organisatie van het kantoor

A. Bevindingen

3. Monitoring

- Permanente evaluatie
- Aanduiding van verantwoordelijke
- Onafhankelijk ten opzichte van te monitoren opdracht
- Één opdracht per partner minstens om de 3 jaar
- Externe reviewer voor sole practitioners
- Kwaliteitscontrole College $\neq$ monitoring, maar conclusies kunnen wel meegenomen worden
- Opvolging van monitoringswerkzaamheden

A. Bevindingen

4. Opdrachtgerichte kwaliteitscontrole (*Engagement Quality Control Review*)

- Beursgenoteerde entiteiten
- Criteria vastleggen voor andere opdrachten
- Moet voltooid zijn vóór de controleverklaring

A. Bevindingen

5. Afsluiten en archivering controledossiers

- Papieren dossier is OK indien:
 - passende structuur met omvattende inventaris;
 - alle onderdelen getekend en gedateerd;
 - verklaring op eer van betrokken partner waarbij datum van afsluiting wordt bevestigd.
- Bewaard in beveiligde plaats met controle op toegang
- Termijn: 5 jaar (wettelijke controleopdrachten – art. 198 Wetb. Ven. En art. 17, §4 van wet 7 december 2016) en 10 jaar (mogelijke aansprakelijkheidsvorderingen – art. 2276ter burg. Wetboek)

A. Bevindingen

6. Honoraria

- College spreekt zich niet uit over uurloon
- Wel over tijdsbudget
- Tijdsbudget soms onvoldoende om normen te kunnen naleven

A. Bevindingen

7. Alternatieve controlewerkzaamheden

- Bij niet deelname aan fysieke voorraadopname (ISA 501.7)
- Bij afwezigheid van extern juridisch advies bij een RMB dat betrekking heeft op vastgestelde rechtszaken en claims (ISA 501.10)
- Bij ontbreken van externe bevestigingen (ISA 505.8 en 12)

A. Bevindingen

8. Afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude – ISA 240

- documenteren van gesprekken
- Risico's van « revenue recognition » (ISA 240.26 en 47) en « *management override of controls* » (ISA 240.31 en 32)

A. Bevindingen

9. Cijferanalyses – ISA 520

➤ Gegevensgerichte cijferanalyses (ISA 520.5):

- (a) geschiktheid van bepaalde gegevensgerichte cijferanalyses voor gegeven beweringen
- (b) betrouwbaarheid van de gegevens
- (c) verwachting ten aanzien van vastgelegde bedragen
- (d) bedrag te bepalen van eventuele verschillen tussen de vastgelegde bedragen en de verwachte waarden die aanvaardbaar zijn zonder verder onderzoek

⇒ Inbreuken worden het vaakst weerhouden op ISA 520.5.(c) en (d): Vraagt extra aandacht

A. Bevindingen

- Cijferanalyses als hulpmiddel bij het trekken van een algehele conclusie (ISA 520.6)

College merkt op dat deze niet altijd worden opgezet en uitgevoerd

A. Bevindingen

10. Diamantsector & ISA 705

- Voldoende controle-informatie zodat revisor redelijke mate van zekerheid verkrijgt dat voorraadwaardering diamanten geen afwijking vertoont van materieel belang
- Nota ICCI 'Aandachtspunten inzake de toepassing van de ISA's bij de controle van vennootschappen actief in de diamantsector':
 - aanstellen extern deskundige voor *unqualified opinion*
 - voorbehoud
 - oordeelonthouding

A. Bevindingen

11. Inbreuken op eigen procedures

A. Bevindingen

12. Best Practices

Voorbeeld:

- timing inzake aanstelling QCR
- onafhankelijkheidsverklaringen teamleden

B. Toekomstige uitdagingen voor de sector

- *Anti Money Laundering*
- *Data analytics*

Vragen staat vrij - Bedankt voor uw aandacht

